

## บทคัดย่อ

โครงการการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นสิ่งทอพื้นบ้าน เพื่อการพัฒนาอาชีพของชุมชนบ้านดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ เกิดจากความตั้งใจของสตรีชุมชนดอยเต่าจาก 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดอยเต่า บ้านสันป่าด้า และบ้านดอยเต่าใต้ จำนวนไม่กี่คน ที่ต้องการฟื้นฟูภูมิปัญญา และพัฒนากลุ่มทอผ้าของตนให้เป็นแหล่งของภูมิปัญญา พัฒนาระบบการทอผ้าที่หายไปจากชุมชนเป็นเวลามากกว่า 30 ปี ซึ่งถือว่าเป็นลวดลายมรดกที่เก่าแก่ของตำบลดอยเต่าขึ้นมา และสร้างเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มตำบลดอยเต่า นอกจากนั้นยังถือว่าการจรรโลงไว้ซึ่งประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน อีกทั้งยังเป็นการใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น นำมาก่อให้เกิดประโยชน์เพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับคนในชุมชนโดยอยู่บนพื้นฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน อีกทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ดอยเต่าได้เล็งเห็นความสำคัญต่อการส่งเสริมอาชีพราษฎรในพื้นที่ จึงได้ดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลดอยเต่า นักวิชาการ ชาวบ้าน โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ ประการที่ 1 เพื่อฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสิ่งทอของกลุ่มสตรีบ้านดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ประการที่ 2 เพื่อพัฒนาระบบการผลิตการจัดการกลุ่ม และการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอของกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ และประการที่ 3 เพื่อพัฒนาอาชีพกลุ่มทอผ้าบ้านดอยเต่า ให้มีความสามารถในการวางแผนด้านการตลาดของตำบลดอยเต่า โดยมีขอบเขตการศึกษาวิจัยในพื้นที่ตำบลดอยเต่ารวม 3 หมู่บ้านที่กล่าวข้างต้น อำเภอ ดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ และวิธีการศึกษาเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และพูดคุยกับผู้สูงอายุ ผู้มีประสบการณ์เรื่องการทอผ้า การย้อมธรรมชาติ ศึกษาดูงานจากกลุ่มทอผ้าที่ประสบความสำเร็จด้านการย้อมสีธรรมชาติ และการจัดการกลุ่ม ผูกอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับกลุ่มทอผ้าที่มีประสบการณ์ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องหาญจัดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ ร่วมกันวิเคราะห์สรุปข้อมูล และศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสิ่งทอพื้นบ้านของชุมชนบ้านดอยเต่า เป็นผ้าทอที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งเป็นลวดลายมรดกที่สืบทอดต่อเนื่องกันมายาวนาน ทั้งด้านสี โครงสร้างของผ้า และลวดลายผ้า ซึ่งที่วิจัยถือว่าเป็นลักษณะเอกลักษณ์ของผ้าทอดอยเต่า นอกจากนี้ยังได้รวบรวมองค์ความรู้ด้านต่างๆ ลวดลายผ้า ขั้นตอนการทอผ้าลวดลายมรดกทั้ง 7 ลายการ พัฒนาระบบการผลิตตั้งแต่การย้อมสีจากธรรมชาติ การจัดการวัตถุดิบ ตลอดจนการวางแผนรูปแบบลวดลายมรดกที่เป็นเอกลักษณ์เป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบต่างๆ กระบวนการพัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพทอผ้าดอยเต่า รวมทั้งการวางแผนด้านการตลาดของกลุ่ม และสรุปองค์ความรู้ที่ได้เป็นเอกสาร เพื่อให้กลุ่มทอผ้าได้ใช้ประโยชน์ในการศึกษา และเผยแพร่ต่อผู้อื่นต่อไปได้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อทีมวิจัย กลุ่มสมาชิก และต่อชุมชนบ้านดอยเต่าโดยหลังการศึกษาแล้วทำให้ทีมวิจัย และกลุ่มสมาชิก รู้คุณค่าของผ้าลวดลายดั้งเดิม มีความสามารถทอลวดลายมรดกได้มากกว่าสองลวดลาย มีความรู้สามารถให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจได้ มีความมั่นใจในการพูด การคิด และการแสดงออกให้การตอบคำถาม มีทักษะในการย้อมสีธรรมชาติมากขึ้น ได้ฝึกจิตใจให้มีสมาธิและความอดทน ทำให้เป็นคนมีอารมณ์เย็นขึ้น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดความภูมิใจในลวดลายมรดก ทำให้มีความต้องการที่จะอนุรักษ์ นอกจากนี้ ยังสามารถพัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพ ซึ่งเป็นผลดีทางด้านอาชีพ และรายได้ เพราะสามารถทำเป็นอาชีพเสริมได้ ทางด้านความเปลี่ยนแปลงที่มีต่อชุมชน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของคนในชุมชนขึ้นจากการพูดคุย สนทนาในการเก็บข้อมูล ทำให้ผู้นำชุมชน และคนในท้องถิ่นทราบว่ามิจิจกรรมนี้เกิดขึ้นในชุมชน เป็นการเพิ่มคุณค่า และความภาคภูมิใจให้กับผู้สูงอายุ ในบทบาทสำคัญของการฟื้นฟูลวดลายดั้งเดิม ซึ่งถือว่าเป็นลวดลายมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น อีกทั้งได้สร้างคุณค่าทางการศึกษา ทำให้สถานศึกษาที่อยู่ในชุมชนเห็นความสำคัญ และต้องการบรรจุเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ทางด้านกลุ่มวิชาชีพเพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้มีความรู้ และฝึกทักษะ ถ่ายทอดจากผู้สูงอายุ และที่สำคัญทำให้ชาวบ้านเกิดความภูมิใจ และเห็นคุณค่าของผ้าทอลวดลายดั้งเดิมในท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนี้ในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาตามวัตถุประสงค์แต่ละประเด็น ได้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติร่วมกัน การศึกษาดูงาน การทดลอง การพัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพ และสามารถแสดงสินค้าจำหน่ายเองได้ นอกจากนั้น ในทุกกระบวนการของแต่ละกิจกรรมที่เกิดขึ้นสามารถตอบคำถามหลักของการวิจัยได้อย่างชัดเจน